

admirari. Quod audito hoc sermone fecerunt turbæ, dicente Euangelista Matthæo:
 ¶ Et factū est cum cōsummasset IESVS uerba hæc, admirabantur turbæ super do- 71
 ctrina eius. Erat enim docens eos sicut potestatem habēs, & non sicut scribæ & phar-
 isæi. ¶ Merito turbæ, & qui aduenerant populi, diuinū admirabantur sermonē, ut
 oculi insolitam lucē, & aures nunquā prius auditā harmoniam. Adaugebat autē ad-
 mirationē doctrinæ, uirtus miraculorū, & potestas, qua uerbo poterat omnia, et mor-
 bos curare, & dæmones expellere, ut ipsi nouerāt. Quia scribæ & pharisæi, quamuis
 eos docerēt: nullā tamē diuinorum operū potestatem habebāt, qua dictorū suorum
 fidē astruerent: nihil enim isti poterāt. At ille uel solo uerbo poterat omnia. Nec mirū
 cum de eo scriptū esset: Dominus iudicabit fines terræ, & dabit imperiū regi suo, & 1. Reg. 2.
 sublimabit cornu CHRISTI sui. Hoc imperiū designat illam mirificā potestātē. Et
 alibi: Et stabit, & pascet in fortitudine domini, in sublimitate nominis dei sui. Quid est Mich. 5.
 ia fortitudine domini, in sublimitate nominis dei sui, nisi in potestate & excellētia no-
 minis cœlestis patris sui, in cuius nomine uenerat, & se uenisse potestate, uirtuti-
 bus & signis testabatur? Ergo eius qui sic in potestate, ut etiā possit omnia, docet,
 doctrinam recipiētes, & receptam, siue altiori, siue humiliori captu adimplentes: de-
 mus æterno patri misericordiarū, qui nos & corda nostra per filiū suum & spiritum
 sanctum, ad tam uitalem doctrinam illuminauit, & ad tam sublimem intelligentiam
 subuexit, cōfessionē: & pro uirili, imò supra uires nostras spiritu eius in nobis operan-
 te, gloriam, & honorem, & gratiarum actionem, in secula seculorum, Amen.

C A P V T O C T A V V M.

¶ Vm autē descendisset de monte, secuta sunt eū turbæ mul- 72
 tæ: & ecce leprosus ueniens, adorabat eum, dicens: Domi-
 ne, si uis, potes me mundare. Et extendens IESVS manū,
 tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestim munda-
 ta est lepra eius. Et ait illi IESVS: Vide nemini dixeris,
 sed uade, ostēde te sacerdoti, & offer munus tuum, quod præcepit Moyses
 in testimonium illis. ¶ Cum autem introisset Capharnaum, accessit ad 73
 eum centurio, rogās eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo pa-
 ralyticus, & male torquetur. Et ait illi IESVS: Ego ueniam, & curabo eū.
 ¶ Et respondens centurio, ait: Domine, nō sum dignus ut intres sub tectum
 meum, sed tantum dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo
 sum sub potestate constitutus, habēs sub me milites, & dico huic, uade, &
 uadit: & alio, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit. Audiēs autē IE-
 svs miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico uobis: Nō inueni tam
 15 tam fidem in Israēl. Dico autē uobis, quod multi ab orientē & occidēte ue-
 nient, & recumbēt cum Abraham & Isaac & Iacob in regno cœlorum: filiū
 autem regni eiicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor den-
 tium. Et dixit IESVS centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sa-
 natus est puer ex illa hora. ¶ Et cum uenisset IESVS in domum Petri, ui- 74
 dit socrum eius iacentem & febricitantem, & tetigit manum eius, & dimisit
 eam febris, & surrexit & ministrabat eis. ¶ Vespere autē factō, obtulerunt 75
 ei multos dæmonia habētes, & eiiciebat spiritus uerbo, & omnes male ha-

Ca. VIII. bētes curauit, ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentem: Ipse infirmitates nostras accepit, & agrotationes nostras portauit.

76 ¶ Videns autem IESVS turbas multas circum se, iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens unus scriba, ait illi: Magister, sequar te quocunque ieris. Et dicit ei IESVS: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suū reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine, permitte me primū ire, & sepelire patrem meum. IESVS autē ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. 30

77 ¶ Et ascendente eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius: & ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiretur fluctibus: ipse uero dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perimus. Et dicit eis IESVS. Quid timidi estis modicæ fidæi? Tunc surgēs imperauit uentis & mari: & facta est tranquillitas magna. Porro homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia uenti & mare obediūt ei? ¶ Et cum uenisset IESVS trans fretū in regionē Gerasenorū: occurrerūt ei duo habētes dæmonia de monumētis exeūtes, sæuissimi, ita ut nemo posset trāsire per uiam illam. Et ecce clamauerūt, dicētes: Quid nobis & tibi IESV fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos. 40

78 Erat autē nō longè ab illis grex multorum porcorū pascens. Dæmones autem rogabāt eum, dicentes: Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait illis: Ite. At illi exeūtes, abierūt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex per præceps in mare, & mortui sunt in aquis. Pastores autē fugerunt, & uenientes in ciuitatem nunciauerunt hæc omnia, & de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ciuitas exiit obuiā IESV: et uisu eo, rogabant eum ut transfret à finibus eorum. 45

ANNOTATIONES BREUES XXXI. CIRCA LITERAM CAP. VIII.

4	Mundare καθαρίδιτι	19	alij puer * αὐτοῦ eius	25	trans fretum ἐἰς δὲ πέραν
	mundus esto	19	ex illa hora ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ		in ulteriorem ripam & infra.
6	munus - tuum		in hora illa	28	hominis τοῦ ἀνθρώπου
6	Moyfes μωσῆς	19	hora * Ὁ ὑποστρέψας δὲ ἐκατόνταρχος εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, εὗρε τὸν παῖδα ἠγαίνοντα.	28	caput - suum
8	centurio ἐκατόνταρχος		Et conuersus centurio in	31	in nauiculam εἰς τὸ πλοῖον & infra.
9	male δεινῶς grauiter, acerbè		domū suā in eadē hora, inuenit puerū sanū.	33	accesserunt - ad eum
10	dignus ἱκανός idoneus, sufficiens		24	34	discipuli - eius eis - IESVS
11	dic uerbo εἰπε λόγῳ	24	agrotationes - nostras	35	imperauit uentis ἠπέλιμκσε τοῖς ἀνέμοις
13	alio	25	iussit - discipulos		increpauit

	inrepaui uentos	42 mitte nos	43 in porcos
36	Qualis ποταπος	ἐπιτρεσον ἡμῖν permitte nobis	εἰς τὴν ἀσέλγη πῶν χοίρων in gregem porcorum
	Gerafenorum γεραφενων	* ἀπελθεῖν abire	44 grex * πῶν χοίρων pora
41	erat autem - non	43 Ite	46 obuiam (corum)
42	si eijcis nos - hinc	ὑπάγετε abite	εἰς συνάντησιν in occursum

COMMENTARIUS IN CAPVT OCTAVVM.

Aulo ante quomodo dominus doceret, ut potestatem habens, & non fl
cut Scribæ & Pharisei, qui nihil poterant, dictum est: hic nonnulla pote
statis eius signa Matthæus declarat. Quorum primum est. ¶ Cum au
tem descēdit IESVS de monte, secutæ sunt eū turbæ multæ. Et ecce 72
leprosus ueniens adorabat eum, dicens: Domine, si uis potes me mundare. Et exten
dens IESVS manum, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et confestum mundata est
lepra eius. Et ait illi IESVS: Vide nemini dixeris, sed uade, ostende te sacerdoti, & of
fer munus tuum, quod præcepit Moyses, in testimonium illis. ¶ Dominus descendit
de monte. Venit leprosus non sine humilitate, non sine fide: nam nisi humilitatem ha
beret, nequaquã prostratus in terram, adoraret eum. nisi fidem, nõ diceret: Domine,
si uis, potes me mundare. Per quæ uerba etiam uoluntati eius se prorsus cõmittebat,
cum dicebat: Si uis. Et nisi tales dominus absolute uellet, non diceret: Volo. subdēs,
καθαρισθῆτι, id est mundus esto. Sed & hoc corporis uitium erat eiusmodi, quod ma
gna legis iustificatione egebat, priusquam legitime purificatum censeretur: ut Leuiti
ci. 14. scribitur. Idcirco mundata lepra, misit eum dominus ad sacerdotem, ut legis or
dinationi satisfaceret. Hoc ergo non solum historia est, sed etiam mysteriũ. Mons, cœ
lum significat. Descēsus domini, diuinæ ad nos misericordiæ accessionem. Planities,
mundum. Turbæ sequentes, ex descensu diuini fauoris fidelium multitudinem. Le
prosus accedens, peccatorem reuertentem: & talem quidem, qui mereatur à confor
tio sanctorum eijci. Quod leprosus adorat, peccatoris humiliationem. Quod ait, do
mine, seruitutis agnitionem. Quod adiungit, si uis, uoluntati diuinæ submissionem.
Quod subdit, potes me mundare, omnimodam in dei potestate fidem. Extensio ma
nus IESV, CHRISTI benignitatem & misericordiam. Tactus, iustificationem. Silen
tium benefacti, gloriam non esse quærendam. Ostensio sacerdoti, confessionem, & ri
tu nouæ legis peccati detectionem. Oblatio muneris, testimoniũ diuini beneficij per
cepti, & gratiarum actionis signum. Quæ omnia peccatori legitime iustificando ne
cessaria sunt. Secundum signum diuinæ potestatis à domino factũ, subdit Matthæus,
dicens. ¶ Cum aut̄ introisset Capharnaum, accessit ad eum centurio, rogans eum, & 73
dicēs: Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, & male torquetur. Et ait illi I
ESVS: Ego ueniam, & curabo eum. Et respondens centurio, ait: Domine, non sum di
gnus ut intres sub tectum meum, sed tantũ dic uerbo, & sanabitur puer meus. Nam
& ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites, & dico huic, ua
de, & uadit: & alij, ueni, & uenit: & seruo meo, fac hoc, & facit. Audiens autem I
ESVS, miratus est, & sequentibus se, dixit: Amen dico uobis, non inueni tantam fi
dem in Israēl. Dico autem uobis, quod multi ab oriente, & occidente uenient, & re
cumbent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autē regni eijcien
tur in tenebras exteriores: ibi erit fletus, & stridor dentium. Et dixit IESVS centurio
ni: Vade, & sicut credidisti fiat tibi. Et sanatus est puer ex illa hora. ¶ Hic centurio nõ
per se accessit ad dominum, ex Luc. 7. sed per internūcios: quod humilitate factũ est. Luc. 7
Et meipsum (inquit) non sum dignum arbitratus, ut uenirẽ ad te. Et hoc insuper idẽ
h

ostendit: Non enim sum dignus, ut intres sub tectum meum. Sed & plenam fidem se habuisse declarauit, cum dixit: Tātum dic uerbo, & sanabitur puer meus. & tantā etiā fidem, quā CHRISTI diuinitatē testaretur, ut quem æque absentē corpore atq; præsentem nihil dubitaret uel solo uerbo posse curare puerum, id est ex Luca, seruū suū, quod dei proprium est, de quo Propheta ait: Ipse dixit, & facta sunt. Hic autē centurio alienigena, non Israhelites erat, uerum ipsi etiā Israhelitæ, qui uirtutes & miracula domini uiderant, nō tam altē de diuinitate eius senserant. Quapropter admiratus dominus, admirantiue similis, ut cui nihil mirabile est, & qui facit mirabilia magna solus, sequentibus se dixit: Amen dico uobis, nō inueni tantam fidem in Israhel. Non quod in uirgine deipara, in Ioseph per angelos diuinorū conscio, in Ioanne Baptista, in Simeone, & similibus nō fuerit tanta, imō maior fides. Nam quod hic dictū est, de populo lu daico intelligitur, & ijs qui sanandorū languorum gratia ad dominū ueniebant. Hoc historia est, & cōtinet mysterium. Cēturio, priorē ecclesiā Gentium figurabat. Quod misit nuncios, quod nō existimauit se dignū, humilitatē. Puer, posteriorē in seruitutē lapsam. Paralytis, remissiorē, & iam penē deficientē fidem, & ad uitia procliuiorē uitā in posteriore, quā in priore ecclesia Gentium. Potestas centurionis, honorificētia prioris ecclesiæ Gentium. Quod ait, tātum dic uerbo, fidē, & eam quidē in diuinitate CHRISTI. Admiratio IESV, testificationē, fidē gentium esse potiorē, quā populi Hebræorum, cum cōtra esse oporteret. Quod subdit dominus, dico autē uobis quia multi ab oriente & occidente uenient, historię mysteriū insinuat. Venientes ab oriente & occidente, gentes ab omni plaga mundi in filium dei credituras. Regnum cœlorū, paradisum, beatorumq; stationē. Filij regni, populū Hebræorū. Eiectio foras, reprobationem. Tenebræ exteriores, infernum. Fletus & stridor dentium, supplicia gehēnæ, & æternorum bonorum priuationē. Quod centurionis fides acceptatur pro puero, fidē prioris ecclesiæ gentium, etiā posteriori prodesse, ut à miseratione diuina consequat suorum delictorū medelam. Tertium signū diuinæ potestatis CHRISTI adijcit Matthæus, dicens. ¶ Et cum uenisset IESVS in domum Petri, uidit socrum eius iacentem & febricitantem: & tetigit manum eius, & dimisit eam febris: & surrexit, & ministrabat eis. ¶ Socrus Petri erat mater uxoris Petri, quam quidē uxorē & ipse CHRISTI fide flagrantem, postea præmisit ad martyrium. Per socrū, synagogam intelligere possumus. Per filiam eius, fidelē ecclesiam. Per Petrum, CHRISTI uicarium. Per febres, & magnas quidē (dicēte Luca, Socrus autē Simonis tenebatur magnis febribus) magnas rerum terrenarum cupiditates, quibus corda hominum æstuabant. Per tactum CHRISTI, cupiditatum extinctionem. Per dimissionem febris, plenam perfectamq; sanitatem. Per resurrectionem è lecto, mentis subinde ad superna eleuationem, iam excusso rerum infimarum desyderio. Per ministrationem, CHRISTO exhibitā obedientiam, & iugem cultum. Quotquot enim ex synagoga ad CHRISTVM uenerunt, à febre cupiditatū tactu diuinitatis eius sanati sunt. Quibus extinctis, ipsi terrena desiderantes, alta petierunt, & in domo Petri, id est in ecclesia dei, CHRISTO regi æterno sanctis operibus seruiuerunt. Quartum diuinæ potestatis eius signum adijcit Matthæus, dicens. ¶ Vespere autē factō, obtulerunt ei multos dæmonia habētes, & eiciebat spiritus uerbo, & omnes male habētes curauit: ut adimpleretur quod dictum est per Esaiam prophetam, dicentē: Ipse infirmitates nostras accepit, & ægrotationes nostras portauit. ¶ Obtulerunt domino dæmoniacos curandos, & uarijs infirmitatibus detentos. Quando? Facta uespere, & (ut inquit Marcus & Lucas) cum occidisset sol. Et solo uerbo à dæmoniis, & ijs qui à dæmonijs torquebantur, spiritus ipsos potenter expellebat. Et omnes infirmitates sanabat, partim ut benignitatis suæ specimen nobis proponeret, partim ut prophetiæ de ipso scriptæ, intelligerentur impletæ. nam de eo scripserat Esaias, quod nunc cap. 53, sic legimus: Verè languores nostros ipse tulit, & dolores

Psal. 148.

Psal. 135.

74

»

»

»

Luc. 4.

75

»

»

»

Mar. 1.

Luc. 4.

Esai. 53.

dolores nostros ipse portauit. Quod non solum uerum est de languoribus, & doloribus animarum, quos suis languoribus doloribusque in passione, & morte sua abstulit, sed etiam de corporis. Nam suas beneficas uirtutes, & diuinitatis suae potentiam non solum ad sananda corpora, sed ipsas quoque animas, imò totum hominem adhibuit. Vespera facta, monstrare potest à deo auersionem, solis occasus, iusticiae defectum. Oblatio, ad deum reuersionem. Dæmonia, grauiâ peccata conscientiam flagellantia. Infirmittates & ægrotationes, iniusticias animam fauciantes. Verbum domini, & curationis beneficium, magnam potentiam eius, & ineffabilem benignitatem: quam promptissime ostendit ad se reuertentibus, & opem suam implorantibus. Cæterum cum uidisset ingentem multitudinem ad se undique confluisse, iussit discipulis suis, ut nauim conscenderent in ulteriorem ripam abituri. Quid autem interea, dum pergerent ad nauim, acciderit, aperit

76

Matthæus, dicens. ¶ Videns autem IESVS turbas multas circum se, iussit discipulos ire trans fretum. Et accedens unus Scriba, ait illi: Magister, sequar te, quocumque ieris.

Et dicit ei IESVS: Vulpes foueas habent, & uolucres cœli nidos: filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinet. Alius autem de discipulis eius ait illi: Domine, per mitte me primum ire, & sepelire patrem meum. IESVS autem ait illi: Sequere me, & dimitte mortuos sepelire mortuos suos. ¶ Per Scribam designantur ij, qui petunt sequi CHRISTVM, tætionibus & dolis uicti. Volucres cœli & uulpes, dæmones. Nidi & foueae, ambitiones, cupiditatesque honorum: & profundi doli, ac uersutæ astutiae. Filius hominis, CHRISTVS. Caput eius, ipsius diuinitas. Reclinatio, inhabitatio. Tales ergo CHRISTVS repellit, ne se sequantur: quia in illis qui sequuntur eum, inhabitat ipsius diuinitas: in his autem nihil habet, in quo habitare possit: sed spiritus ambitionum, fraudumque, & deceptionum in ipsis habitant: utpote in quibus nidos & foueas habeant. Qualis igitur esset Scriba ille, & quales repellat CHRISTVS, ipse sua parabola expressit. At discipulus qui petebat à sequendo domino tantisper absolui, donec sepelisset patrem, illi dissimilis erat, & in eo habebat dominus, ubi caput suum reclinaret. Quare per hunc designantur ij, qui cum neque ambitiosi, aut uanae gloriae cupidi sint, neque dolosi, deo in se gratum præbent hospitium: sed rentantur ut à sedula oratione, lectione diuina, sancta prædicatione ad opera humanitatis in mundo exercenda descendat: quæ dum cõpleuerint, intendant ad prioris uitæ delicias, solum sequendo CHRISTVM, reuertenti. Illud autem prohibet dominus: quia ipsum deserendo ad humana opera uenire, etiam pietatē præ se ferentia, est à uiuentibus descendere ad mortuos. Si ergo sequeris CHRISTVM, neque parētū amor, neque erga quosuis humanitatis officium te à sequendo illo deflectat. Nā parētes, & alij qui non sequuntur CHRISTVM, mortui sunt. sine ergo mortuos mortuis inuicē exhibere humanæ necessitudinis officia. Sed mirum fortasse uideatur, quod uolentes sequi CHRISTVS repellit, nolentes retinet. Noli mirari, dominus est, & nouit intus & in cute seruos. Quos uidet esse aptos, eligit, & retinet, non tam nolentes, quam uoluntate nutantes: quos autem ineptos repellit, non tam uolentes quam uelle simulant. Quomodo enim uellent sequi CHRISTVM, quorum uoluntas feratur in mundum, & fallacias eius? Nolent ergo quodammodo, retinet: & uolentem quodammodo, repellit. Et ob id quoque illud fecisse uidetur, ut ipso facto nobis ostendat nostram salutem non esse nostræ, sed diuinæ uoluntatis opus: non nostræ, sed diuinæ uoluntatis electionem: ut superbona illa uoluntas, quæ est omnibus salus, qui se ei fideliter committunt, ab omnibus glorificetur: non enim quia uolumus, sed quia deus uult, sperare debemus salutem. Nam qui suæ uoluntati fidit, arundini fidit: qui diuinæ, firmissimæ anchoræ: quæ fidentes potētissime, certissime, & indimobiliter in regno beatorum figit. His positus, redit Matthæus ad sextum diuinæ potestatis eius nobis aperit

77

endum signum, & ait. ¶ Et ascendete eo in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius.

Et ecce motus magnus factus est in mari, ita ut nauicula operiret fluctibus: ipse uero

» dormiebat. Et accesserunt ad eum discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Do-
 » mine, salua nos, perimus. Et dicit eis IESVS: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc
 » surgens imperauit uentis & mari, & facta est tranquillitas magna. Porro homines mi-
 » rati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia uenti & mare obediunt ei? ¶ Est mare, Est nauis.
 Mar. 4. ex Marco in posteriore parte nauis super puluinar reclinato capite. Fit magnus mo-
 tus in mari. Nauis operitur fluctibus. Excitant eum discipuli. Opem petunt, ut à peri-
 culo liberetur. Excitatus dominus, imperat: siue, quod uerius est, increpat uentos &
 undas, & magna tranquillitate facta, resident. Accusat discipulos pusillæ fidei. Magna
 lia eius admirantur non modo illi, sed & qui in alijs erant nauibus. Hæc res pro ueri-
 tate sic gesta, aliud quod futurum erat, indicabat. Mare, mundus. Nauis, ecclesia. CHRI-
 STVS, unicum ecclesiæ refugium, atq; salus. Discipuli, uicarij CHRISTI, & quicq; fi-
 deles. In nauis dominus dormit, & in puppi, & super ceruical, quando uicarij eius ipsum
 postponunt, & in delicijs uiuunt. Venti, malignorum spirituum flatus. Fluctus nauis
 operientes, pericula ualida ecclesiam concutientia. Discipuli CHRISTVM excitantes,
 fideles, orationibus diuinam aurem pulsantes. CHRISTI excitatio, fidelium à deo ex-
 auditio. Imperium siue increpatio, uentos sedans, & procellas, diuinum desuper auxi-
 lium. Accusatio pusillæ fidei, indicat ecclesiam ob fidei exiguitatem, & languentem in
 eo fiduciam, hæc mala passuram. Quod aliæ naues similiter fluctuarent, aliarum na-
 tionum, quæ extra ecclesiam sunt, monstrabat motiones: quodq; dominus esset om-
 nium salus, & cunctis ob suam immensam, & omnibus dominantem potentiam,
 admirationi futurus. Et reuera suos tunc discipulos pusillæ fidei merito arguit: quia
 ex mirabilibus, quæ iam fecerat, debuissent intelligere diuinitatem eius, & nihil time-
 re, ipso tanquam deo, præsentem, siue uigilare, siue dormire uideretur: id quod neq; in-
 tellexere, neq; fecere. Et in hoc probata est eorum fides, & etiam inuicta infirmior. Si
 ergo ecclesia non uelit motibus concuti, firma sit fide, & uigilet uicarij in prora nauis,
 nequaquam in delicijs puppis dormientes. Quod si ad probationem commotionibus
 agitur, ad orationis opem confugiat: & neq; in se & suis uiribus, sed in CHRISTI
 omnipotentia fidat, qui solo uerbo potest omnia: neq; diffidat ullo pacto, & si CHRI-
 STVS non attendere uideatur: hoc enim esset fidei pusillitas. Septimum uirtutis eius
 78 » opus consequenter adducit Matthæus, sic inquit. ¶ Et cum uenisset IESVS trans
 » fretum in regionem Gerasenorum, occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monu-
 » mentis exeuntes, sæui nimis, ita ut nemo posset transire per uiam illam. Et ecce clama-
 » uerunt, dicentes: Quid nobis & tibi IESV fili dei? Venisti huc ante tempus torquere
 » nos? Erat autem non longè ab illis grex porcorum multorum, pascens. Dæmones au-
 » tem rogabant eum, dicentes: Si eijs nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Et ait
 » illis: Ite. At illi exeuntes, abierunt in porcos. Et ecce magno impetu abiit totus grex per
 » præceps in mare, & mortui sunt in aquis. Pastores autem fugerunt. Et uenientes in ci-
 » uitatem, nunciauerunt hæc omnia, & de his qui dæmonia habuerant. Et ecce tota ci-
 » uitas exijt obuiam IESV. Et uiso eo, rogabant eum, ut transiret à finibus eorū. ¶ Fre-
 tum, siue mare, in qua iactata fuerat nauis, turbatis discipulorum cordibus, erat mare
 Tyberiadis, habens Capharnaum ex parte orientis: quo enauigato, uenit in regionem
 Gerasenorum, siue, ut Græci legunt, γερσενωρίμ, Gergesenorū. unde Geraseni intel-
 liguntur ex altera parte siti. Porro uocabulum ipsum colonos fuisse, & alienigenas in-
 dicat. Cæterum ex parte Decapoleos incoluisse, hoc argumento colligi potest, quod
 dæmoniacus à legione, dei miseratione liberatus, iussus ut in domum suam reuertere-
 tur, & annunciaret quanta fecisset illi dominus, abiit (dicit Marcus) & coepit prædica-
 re in Decapoli quanta sibi fecisset IESVS: & omnes mirabantur. quod indicio est Ge-
 rasenos in ea parte, id est ad occidentem sitos esse. In ea ergo regione occurrerunt domi-
 no duo

no duo dæmoniaci atroces, & sæui admodum, è sepulchris prodeuntes: nō quidem, ut nocerent (non enim poterāt) sed ut etiam flagellatores eorum spiritus, qui iam ex præsentia sui futuri iudicis magno terrore quatiebantur, supplices deprecarentur pœnas, dicētes: Quid nobis & tibi I E S V fili dei? Venisti huc ante tempus torquere nos? Filium dei nesciebant, sed suspicabantur: sciebant tamē futurum diem iudicij, in quo tormenta certo certius expectabant. Et quid prorsus dominus facturus esset, ignorabant: timebant tamen, ne si eos exire compelleret, in abyssum tormētorum relegaret ipsos. Et rogauerunt eum (inquit Lucas) ne imperaret illis, ut in abyssum irent. hoc est Luc. 8. enim quid pauloante dicebant: Venisti huc ante tempus torquere nos? Hoc itaq; dicebant, exitum rei ignorantes: Si eijs nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Mitte, non imperium dicit, sed permissionem ad aperiente Luca, ac dicente: Et rogabant eum, ut permitteret eis in illos ingredi. Quinetiam uocabulū ἐπιτρέπω, quo hic utitur interpret Matthæi, sic scribens, ἐπιτρέψω ἡμῖν ἀπελθεῖν εἰς τὴν ἀγέλην τῶν χοίρων, id est permittite nobis, ut abeamus in gregem porcorum, permitto significat. Quod autem dominus ait: ite, siue abite: imperij est, quod exirent: sed permissionis est, quod in porcos intrarent: dicēte eodem Luca. Et permisit illis. Ex quo intelligere promptum est, quod cum spiritus maligni intrant in homines immundos, non mittit deus, sed permittit: id ipsum efflagitantibus eisdem malignis spiritibus, quodcūq; sine diuino permisso nō possunt, ne in porcum quidem, aut aliquod aliud uilissimum animal intrare: tanto minus quæ bona sunt contingere. & insuper quod cum grassantibus bellis uirginum stuprationes, bonorum direptiones, prophanationes sacrorum, & alia nefanda propter peccata committuntur in populis: nō iubet illa deus fieri, sed permittit. Et ideo iuste punit eos, qui malos puniunt. Quin & dæmonas, quos permittit solum: non autem adigit mala perpetrare, iustissime in nouissimo die, uel quodocunq; ipse uoluerit, puniet. Nam si quispiam dominus seruum iniquum haberet uolentē conseruum suum etiam iniquum percutere: cui rogātī, ut uoluntatē illam explere permitteret: responderet se nō iubere tale quippiā, sed ipsius arbitrio relinquere, eumq; si uellet, illud facere posse: se tamē iustum esse, ipsum non ignorare: nōne talis dominus (& si permisisset, & non obstitisset malæ uoluntati serui illius) seruum illum cōserui homicidā iuste puniret? Ita profecto & deus, qui non nisi bonus & iustus agnosci potest, iuste punit faciētes mala, siue hoīes, siue dæmonas, & si permittit. Dæmones ergo permissione diuina intrant in porcos. Porci multi: nam ex Marco ferè bis mille, magno impetu præcipitātur in aquas, ibidemq; moriuntur. Pastores annunciant ciuitati, & porcorum terrificā in aquas præcipitationem, & mirādam dæmoniacorū liberationē. Territi ciues, ubi uiderunt dominum huius facti autorem, aut permissorem (nam autor salutis erat dæmoniacorum, & permissor submersionis porcorum) rogāt eum, ut à finibus suis discedat. Hæc autē historia, figuram etiam præ se ferre potest. Geraseni, homines sunt impuræ uitæ, quos sæui dæmones, & in magno quidem numero inhabitāt: quod duo dæmoniaci significant. Cōuersatio eorum est cum mortuis, nullam cōmunicationem habendo cum uiuentibus, ut & dæmoniacorū, qui in solis sepulchris sua habebāt domicilia. Corrupti quotquot obuiā habent, adeo ut omnes ab ipsis dif fugere debeant: perinde ut à dæmoniacis illis. Grex porcorū numerosus pascēs iuxta illos, omnis spurcitiā, & immunditiā. Quod CHRISTVS dominus liberat dæmoniacos, indicium est magnæ clementiæ eius in nos, & terrificæ potestatis in dæmonas: necnon apud utrosque apertum diuinitatis eius argumentum. Sinit dæmonas intrare in porcos, quia nihil potest dæmon in nos sine speciali eius permisso, ut nos in protectione ipsius sola confidamus: & si spurcitiā & impuritate pleni sumus: quod designant porci. Mare, lacus inferni: ubi impuri & immundi cum dæmonibus perpetua morte distinebuntur. Ciuitas rogans eum ut transeat illinc: impuri sunt homines, dei

præsentiam & uirtutem ferre non ualentes: est enim deus illis, eiusque potestas terrifi-
 Mar. 7. co pauori. Sed & ex Marco & Luca, reliquit eis sua sola benignitate purgatum indi-
 Luc. 8. genam prædicatorem, ut beneficentiam dei agnoscentes respicerent. Tanta est dei
 erga nos benignitas, ut etiam si sepulchra, & mortem malimus, quam cælum & uitam:
 si immunditiam, quam sanctitatem: si ipsum denique uitæ autorem à nobis ultrò repela-
 lamus: ipsa tamen nullo modo nos deserat, sed omni uia nos saluare tentet. Nequa-
 quam ergo rogemus eum ut transeat à nobis, sed ut iugiter maneat nobiscum: quo-
 niam ipse est uita, sanctitas, & salus nostra: quatenus uita, mortem tollit: quatenus san-
 ctitas, immunditiam purgat: quatenus salus, potenter omnem dæmoniorum sæuitiã
 elidit. Patri ergo æterno, qui nobis hanc uitam, sanctitatem, & salutem dedit: & ipsi fi-
 lio eius, qui esse uelit uita, sanctitas, & salus omnium in uniuerso orbe degentium, in
 spiritu sancto honor, potestas, & gloria in perennia seculorum secula. Amen.

CAPVT NONVM.

- 79 **T**ascendens IESVS in nauiculam, transfretauit, & uenit
 in ciuitatem suam. Et ecce offerebant ei paralyticum iacen-
 tem in lecto. Et uidens IESVS fidem illorum, dixit para-
 lytico: Cõfide fili, remittuntur tibi peccata tua. Et ecce qui-
 dam de Scribis dixerunt intra se: Hic blasphematur. Et cum
 uidisset IESVS cogitationes eorum, dixit: Vt quid cogitatis mala in cordi-
 bus uestris? Quid est facilius dicere, dimittuntur tibi peccata tua: an dicere,
 surge & ambula? Vt autem sciatis quia filius hominis habet potestatem in
 terra dimittendi peccata (tunc ait paralytico) surge, tolle lectum tuum, &
 uade in domum tuam. Et surrexit, & abiit in domum suam. Videntes autem tur-
 bæ, timuerunt, & glorificauerunt deum, qui dedit potestatem talem homi-
 nibus. ¶ Et cum transiret inde IESVS, uidit hominem sedentem in teloneo,
 Matthæum nomine. Et ait illi: Sequere me. Et surgens, secutus est eum. Et
 factum est discumbente eo in domo, ecce multi publicani, & peccatores ue-
 nientes, discumbebant cum IESV & discipulis eius. Et uidentes Pharisei,
 dicebant discipulis eius: Quare cum publicanis & peccatoribus manducat
 magister uester? At IESVS audiens, ait: Non est opus ualentibus medico,
 sed male habentibus. Euntes autem, discite quid est: Misericordiam uolo,
 & non sacrificium. Nõ enim ueni uocare iustos, sed peccatores. ¶ Tunc ac-
 cesserunt ad eum discipuli Ioannis, dicentes: Quare nos & Pharisei ieiuna-
 mus frequenter, discipuli autem tui non ieiunant? Et ait illis IESVS: Nun-
 quid possunt filii sponsi lugere, quandiu cum illis est sponsus? Venient autem
 dies, cum auferetur ab eis sponsus, & tunc ieiunabunt. Nemo autem immit-
 tit commissuram panni rudis in uestimentum uetus: tollit enim plenitudi-
 nem eius à uestimento, & peior scissura fit. Neque mittunt uinum nouum
 in utres ueteres: alioquin rumpuntur utres, & uinum effunditur, & utres pere-
 unt. Sed uinum nouum in utres novos mittunt, & ambo cõseruantur. ¶ Hæc
 illo loquente ad eos, ecce princeps unus accessit, & adorabat eum, dicens:
 Domine, filia mea modo defuncta est, sed ueni, impone manum tuam super
 eam.